

Екологічні казки

В. О. Сухомлинського

Дід Осінник

У темному лісі живе дід Осінник. Він спить на сухому листі й сторожко прислухається до співу пташок. Як тільки почує сумну пісню журавлів – курли-курли! – підводиться й каже:

– Приспіла моя пора. Відлітають у теплий край журавлі.

Виходить тоді із лісу дід Осінник, сивий, у сірім плащі. Де пройде, там листя жовтіє і падає на землю. Виходить на узлісся, сідає, схилившись на дуба, і тихо-тихо щось співає. Це не пісня, а осінній вітер... Коли дід співає, його борода росте, розвівається на вітрі. Ось вона вже простяглася на луки. І луки стали сиві. – Осінній туман, – кажуть люди. Їм і невтямки, що це борода діда Осінника.

Пелюстка і квітка

На грядочці виросла гарна квітка жоржини. Біла, як мармур, духмяна. Літають над нею бджоли й джмелі, беруть нектар.

У квітці сорок дві пелюстки. І ось одна з них загордилася:

– Я найкраща. Без мене і квітка не квітка. Я найголовніша. Ось візьму й піду – що мені?

Напружилася, вилізла з квітки, скочила на землю. Сіла в кущі шипшини й дивиться, – що ж квітка робитиме? А квітка байдужки собі, усміхається сонцю, згукує до себе бджіл і джмелів.

Пішла собі Пелюстка. Аж зустрічає Муравлика.

– Ти хто? – питає Муравлик.

– Я Пелюстка. Найкраща. Найголовніша. Без мене квітка не квітка.

– Пелюстка? Знаю пелюстку я в квітці, а на двох тоненьких лапках не знаю.

Ходила Пелюстка, ходила до вечора й засохла. А квітка цвіте.

Ось така, бачте, казка. Квітка і без однієї пелюстки квітка. А пелюстка без квітки – ніщо.

Соловей і Жук

У садку співав Соловей. Його пісня була дуже гарна. Він знав, що його пісню люблять люди. Того й дивився з погордою на квітучий сад, на синє небо й на маленьку дівчинку, що сиділа в саду й слухала його пісню.

А коло Соловейка літав великий рогатий Жук. Він літав і гудів.

Соловей припинив свою пісню та й каже:

– Перестань гудіти. Ти не даєш мені співати. Твоє гудіння нікому не потрібне. Та й краще, аби тебе, Жуче, зовсім не було.

Жук гідно відповів:

– Ні, Солов'ю, без мене, Жука, неможливий світ, як і без тебе, Солов'я.

– Ну й мудрець! – всміхнувся Соловей.– Виходить, що й ти потрібен людям? Ось запитаємо дівчинку, вона скаже, хто потрібен людям, а хто ні.

Полетіли Соловей і Жук до дівчинки та й питають:

– Скажи, дівчинко, кого треба залишити в світі – Солов'я чи Жука?

– Хай собі будуть і Соловей, і Жук,– відповіла дівчинка.

Тоді подумала й додала: – Як же можна без Жука?

Дівчинка та ромашка

Ясної сонячної днини маленька дівчинка вийшла погратися на зелену галявину. Раптом вона почула плач. Прислухалася дівчинка і зрозуміла, що плач доноситься десь з-під каменю, що лежить обабіч галявини. Камінь був невеликий, як голова кролика, але дуже твердий. Підійшла дівчинка до каменя і запитує:

– Хто там плаче під каменем?

– Це я, Ромашка, – почувся ледь вловимий голосок. – Звільни мене, дівчинко, тисне на мене камінь...

Відкинула дівчинка камінь і побачила ніжну, бліду стеблинку Ромашки.

– Спасибі тобі, дівчинко, – подякувала Ромашка, виструнчившись і зітхнувши на повні груди. – Ти звільнила мене з-під Кам'яного Гноблення.

– Як же ти потрапила під камінь? – запитала дівчинка.

– Обдурило мене Кам'яне Гноблення, – відповіла Ромашка, – коли я була маленьким насіннячком. Восени я шукала теплий куточок. Дало мені притулок Кам'яне Гноблення, обіцяло оберігати від холоду і спеки, дощу і вітру. А коли мені захотілося побачити Сонечко, воно ледве не розчавило мене. Я хочу бути твоєю, дівчинко.

Дівчинка приходила до Ромашки, і вони разом зустрічали схід Сонця.

– Як добре бути твоєю, дівчинко! – часто говорила Ромашка.

– А якби ти виросла в лісі або обабіч дороги? Якби ти була нічия? – запитала дівчинка.

– Я б умерла від горя, – тихо мовила Ромашка. – Але я знаю, що нічиїх квітів не буває. Вони завжди чиїсь. Он та Вогняна Маківка – вона дружить із Сонечком. Сонечко шепоче їй: «Ти моя, Вогняна Маківко». Я чую цей шепіт, коли сходить Сонце, а Маківка назустріч йому розкриває свої прекрасні пелюстки. А он та Волошка – товаришка Весняного Вітру. Він першим щоранку прилітає до Волошки, будить її і шепоче: «Прокинься!» Квітка не могла б жити, якби вона була нічиєю.

Квітка сонця

На високому стеблі – велика квітка із золотими пелюстками. Вона схожа на сонце. Тому й називають квітку соняшником. Спить уночі соняшник, схиливши золоті пелюстки. Та як тільки сходить ранкова зоря, пелюстки тремтять. То соняшник жде сходу сонця. Ось уже сонце викотилось із-за обр'ю. Соняшник повертає до нього свою золоту голівку й дивиться, дивиться на червоне вогняне коло. Усміхається соняшник до сонця, радіє, вітає його:

- Добрий день, сонечку, я так довго чекав тебе! Сонце піднімається все вище й вище, пливе по небу. І соняшник повертає за ним свою золоту голівку. Ось воно вже заходить за обр'ю, і соняшник востаннє усміхається його золотому промінню.

Весна

Рано-вранці на квітці троянди прокинулася Краплина роси.

– Як я тут опинилася? – здивувалася краплинка.

– Увечері я була високо в небі.

І захотілося їй знову в небо. Пригріло Сонце. Випарувалась краплина, піднялась високо-високо у блакитне небо, до самого Сонечка. А там – тисячі інших краплинок. Зібралися всі в чорну хмару й затулили Сонце. – Чого це ви мене заховали від людей? – розгнівалося Сонечко. І послало на хмарину вогненну стрілу. Вдарила вогненна стріла, загримів грім. Злякалася чорна хмара й розсипалась. Пішов дощ. Упала Краплинка на Землю.

– Дякую тобі, Краплино, – промовила Земля. – Я так скучила за тобою.

Врятував сонечко

Це було влітку. Цілий день пекло сонце, а потім насунулись чорні хмари. Пішов дощ. Під високою гіллястою шовковицею сидів Василько. Він не боявся зливи. Його захищало від неї густе листя. Під шовковицею було сухо. А поруч текли струмки. Василько побачив, як один струмок поволеньки почав заповнювати невеличку заглибинку. Утворювалось озерце. На середині цього озерця був маленький острівок. Води все прибувало й прибувало. Ось-ось затопить острівець, і раптом Василько побачив на острівці маленьке червоне сонечко. Воно бігало з одного краю острівця до другого. «Чому ж воно не летить», – подумав Василько. Йому стало жаль сонечка. Острівець ставав усе менший. Ось він такий як п'ятачок. Ось він уже не більше копійки. Сонечко сиділо непорушно. Василько побіг під дощ. І зразу ж змок до нитки. Та він устиг урятувати сонечко.

Дивний мисливець

Живе у нашому селі дід Максим. Усі кажуть: дідмисливець. Як тільки починається полювання на зайців чи на качок, дід щодня йде з рушницею до лісу. Виходить із дому рано вранці, а повертається ввечері. Але що це за дивний мисливець такий! Ніколи не несе додому ні зайця, ні качки. Приходить із порожньою торбою. Одного разу приніс дід Максим зайченя маленьке. Знайшов під кущем. У зайченяти була зламана ніжка. Дід зробив із двох гілочок пов'язку, забинтував ніжку. Через тиждень ніжка зрослася, і дід відніс зайченя у поле.

Чого ж це дід Максим такий невдаха? Пішли одного разу слідом за дідом, захотілося подивитись, як же він полює. Бачать: поклав дід рушницю, а сам ходить лісом та и розкладає під кущами сіно зайцям. Зрозуміли тоді, чому дід Максим дивний мисливець.

Покинуте кошеня

Хтось виніс із хати маленьке сіре кошенятко й пустив його на дорогу. Сидить кошеня та й нявчить. Бо хоче додому, до матусі. Проходять люди, дивляться на кошеня. Хто сумно хитає головою, хто сміється. Хто жаліє: бідне кошенятко, та й іде собі. Настав вечір. Зайшло сонце. Страшно стало кошеняткові. Притулилося воно до куща та й сидить — тремтить. Поверталась із школи маленька Наталочка. Чує — нявчить кошеня. Вона не сказала ні слова, а взяла кошеня й понесла додому. Пригорнулося кошенятко до дівчинки. Замуркотіло. Раде-радісіньке.

Осінні сні клена

Ми пішли до лісу подивитись на осіннє вбрання дерев. Зупинились біля високого клена. Посідали. Яка краса відкрилася перед нами! Стоїть клен у яскравому барвистому вбранні, а листочки ж ні затремтять, ні зашепотять. Дивіться, діти: клен спить. І сниться йому все, що бачив од весни до весни. Ось жовтий листочок – мов золота кульбабка. Весною клен був зачарований її красою. Запам'ятав. А як заснув, то й пригадав весну – листочок і пожовтів. А там, бачите, листочок – мов ранкова зоря – рожевий і ласкавий. А цей – як вечірня заграва на вітряний день. На цій гілочці – яскравий і красивий, немов крило вивільги. Мабуть, сиділа колись тут вивільга, а зараз приснилося кленові її крило. Ми принишкли й милувалися красою. Усі наче боялися потривожити чарівний сон клена.

